

N:o 84.

Af Herr Ola Andersson i Burlöf: Om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder till afhjelpande af rådande olägenhet med afseende på mängden af ärenden, som nu af Kongl. Maj:t i Statsrådet skola behandlas.

Allt sedan Statsrådet genom den år 1840 inträdda grundlagsförändringen omorganiserades och ända intill den dag som är, har det af Regering och Riksdag upprepade gånger erkänts, att Regeringens ledamöter äro öfverhopade med en mängd ärenden af beskaffenhet att kunna och böra både af andra myndigheter och — hvad en del besvärsmål angår — af Högsta Domstolen i sista hand afgöras. Äfven om under tiden några anordningar vidtagits, genom hvilka Högsta Domstolen fått öfvertaga någon del af sistnämnda slags ärenden, som förut ålegat Kongl. Maj:t i Statsrådet att afdöma, har dock genom en i alla riktningar utvecklade verksamhet och en ökad befolkning, *mängden* af mål inom de flesta, om ej alla departementen ansenligt ökats och ökas ytterligare med hvarje år.

Beträffande *beskaffenheten* af dessa ärenden, så visar en granskning af statsrådsprotokollen för ett år, att en mycket stor del mål, med hvilka Konungens rådgifvare skola taga befattning, utreda och sätta sig in uti och inför Konungen i Statsrådet föredraga, äro sådana, att man omöjligen kan undgå att erfara en känsla af både ömkan och löje vid tanken på att ärenden snart sagdt af det mest underordnade slag hos oss skola taga Konungens och hans rådgifvares tid i anspråk.

Exempel i mängd, ådagaläggande det olämpliga, ja rent af opasande häruti, skulle lätteligen kunna framhållas, men då sådant icke

kan vara inom representationen obekant, och då slående exempel jemväl någon gång i detta afseende varit i Riksdagen framhållna, då *behovvet* af förändring således icke lärer kunna förnekas, torde frågan egentligen gälla *sättet*, huru förändringen lämpligast bör åstadkommas.

Innan jag kommer in på denna sistnämnda fråga, bör jag kanske först bemöta ett inkast, hvilket plägar anföras af en och annan, som är emot en reform vare sig i fråga om sjelfva saken eller blott *sättet*, och hvilket inkast möjligen kan af ett eller annat skäl äfven här användas, det nemligen att, initiativet härtill bör tagas af regeringen sjelf, och att det, intill dess sådant sker, kan vara tids nog.

Till bemötande af en dylik eventuel anmärkning vill jag endast i förbigående nämna, att redan kort efter den förut af mig angifna förändringen af Statsrådet, och sedan ytterligare tvenne gånger åtminstone Kongl. Maj:t tagit initiativ i frågan, att *behovvet* dessutom af förutvarande Statsråd blifvit inom Riksdagen framhållet och erkänt, att Konstitutions-Utskottet redan vid 1853—1854 årens riksdag framlagt ett förslag i frågan, allt utom de inom Riksdagen i öfrigt gjorda försöken, hvarförutan det väl ej hvarken kan eller bör få för representationen och nationen vara likgiltigt om Konungens rådgifvare skola neddragas och nedtryckas af en mängd mer eller mindre lumpna småärenden i stället för att kunna något mera egna sin tid och sina krafter odelade åt verkliga regeringsomsorger och behöfliga, tidsenliga reformer, samt derigenom både häfda regeringens anseende och på ett fruktbringande sätt samverka med representationen.

Det kan ej heller vara likgiltigt, om en stor del af regeringens göromål af nyss antydda beskaffenhet, som till sin natur i grunden icke äro regeringsärenden, i ständigt växande mängd skola nödvändiggöra, icke företrädesvis statsmannaegenskaper hos Konungens rådgifvare utan företrädesvis så kallade »*embetsmannarutin*», något som af mången nu högt fordras, såsom nödvändigt vilkor för inträde i Statsrådet, hvarigenom vi allt mer skola närma oss nödvändigheten att kanske skriva in i grundlagen, hvad som också redan närmat sig *praxis*, att *endast* embetsmän kunna till statsråd utnämnas, sak samma om de haft tillfälle att ådagalägga eller annars äro kända för att ega några framstående egenskaper eller ej, eller hafva någon praktisk erfarenhet om våra viktigare näringar.

Det behöfs ej sägas mycket för att visa, att sådant ej kan blifva hvarken för regeringen, för representationen eller för landet nyttigt i längden.

Försöken att åstadkomma rättelse i nu påpekade missförhållandet, som jag vågar kalla det, hafva rigtats förnämligast på tvänne utvägar, och osannolikt är det ej att båda få anlitas, om ändamålet skall vinnas.

Den ena af dessa utvägar har funnit sitt uttryck i Riksdagens skrifvelse den 15 Maj 1868 om den så kallade administrativa domsrättens upphörande.

Sedan anbefaldt utlåtande häröfver afgifvits, och förslag blifvit inom regeringen utarbetadt, samt Högsta Domstolen afgifvit sitt yttrande, framlade Kongl. Maj:t proposition till 1874 års Riksdag i ämnet.

Uti sin nyssnämnda skrifvelse anhöll 1868 års Riksdag — under erinran att Kongl. Maj:t redan 1819 uttryckt den åsigt att den s. k. administrativa domsrätten, så vidt möjligt vore, borde försvinna, och att visserligen genom Kongl. förordningen den 17 April 1828 samt några senare Kongl. Maj:ts förfoganden denna grundsats gjort sig gällande till förminskning af denna domsrätts fordom vidsträckta område, men att likväl mycket återstode — »*det Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande huruvida af de mål, hvilka nu afgöras af administrativ ortmyndighet och genom besvär kunna fullföljas antingen hos rikets kollegier eller andra förvaltande centrala embetsverk samt vidare hos Kongl. Maj:t i statsrådet eller omedelbart hos Kongl. Maj:t, sådana, som kunna till rättsfrågor hänföras, må öfverlemnas till behandling af allmän domstol, samt sådana, som äro af både judiciel och administrativ natur, och hvilka fortfarande ansågos böra af administrativ ortmyndighet i första hand upptagas, likväl må i sista instansen af Kongl. Maj:t i Dess Högsta Domstol afgöras.*»

Kongl. Maj:ts proposition N:o 7 till 1874 års Riksdag innehöll med anledning häraf fullständigt förslag till »*Förordning angående förändrade bestämmelser i afseende å behandlingen och fullföljden af vissa mål*», och var förslaget tillkommet på gemensam beredning inom Justitiedepartementet och de öfriga departement, till hvilka mål af ofvannämnda beskaffenhet fullföljas.

Emot förslaget gjordes af Högsta Domstolen åtskilliga anmärkningar, och betydande delar derutaf afstyrktes af fyra ledamöter mot tre. Likväl erkände den af dem, med hvilken andra hufvudsakligen i afstyrkande instämt, att han egde *högst obetydlig praktisk detaljkunskap i dessa ärenden*, hvilket likväl icke hindrade honom att äfven i Första Kammarerna verksamt bidra till den stympling af förslaget, som slutligen föranledde att allt gick om intet.

Uti sitt anförande till statsrådsprotokollet den 31 December 1873 bemötte och vederlade då varande Justitiestatsministern Adlercreutz på ett segerrikt sätt de invändningar, som inom Högsta Domstolen blifvit emot

förslaget gjorda. Den lifliga öfvertygelse, som häruti uppenbarar sig, och den fullständiga enhällighet, med hvilken samtliga Konungens rådgifvare (Herrar Adlercreutz, Björnstjerna, Bredberg, Berg, Leijonhufvud, Wærn, Wennerberg, Bergström, Alströmer och Weidenhielm) tillstyrkte förslaget, visar att regeringen jemväl fullständigt gjort saken till sin, fastän det skedde på Riksdagens begäran.

På teoretiska mera än på praktiska skäl bortskar Lag-Utskottets pluralitet emot fem reservanter en del af förslaget, och Första Kammaren, med ej fullt femtio i afgörandet deltagande ledamöter, godkände Utskottets förslag, hvarefter Andra Kammaren, som, för att vinna något, ej hade annat att göra, nära nog utan diskussion stannade i samma beslut.

Med anledning af denna utgång förklarade Kongl. Maj:t den 5 Juni samma år »att Riksdagens beslut i afseende å ifrågavarande förordning, hvarigenom det i Kongl. Maj:ts nådiga proposition åsyftade ändamål ej skulle ernås, komme att förfalla.»

Det bör kanske likväl antecknas att under tiden hade Justitiestatsministern Adlercreutz afgått och efterträddts af Herr Carleson, hela förslagets ifrigaste motståndare inom Högsta Domstolen.

Detta var den ena af de hufvudsakliga utvägar, som försökts till afhjelpande af det af både Regering och Riksdag erkända missförhållandet.

Den andra utvägen är en omorganisation af sjelfva statsrådet, eller åtminstone en annan arbetsordning inom statsrådet, hvilket senare dock blott till en del torde kunna afhjelpa den öfverklagade olägenheten.

Ett temligen genomgripande förslag i denna riktning väcktes vid 1872 års riksdag i Andra Kammaren af en stockholmsrepresentant, Herr R. Carlén och erkändes det af flera talare, deribland icke minst af motionärens kamrater på stockholmsbänken, såväl vid remissen af motionen som vid dess slutliga behandling, att frågan vore af stor vigt för våra konstitutionella förhållanden samt att åtgärder snarligen måste vidtagas för att lätta den arbetsböda, som tynger statsrådet.

Motionären erinrar om de försök, som blifvit gjorda att vinna målet genom att befria regeringen från en del besvärsmål, anför åtskilliga betänkligheter deremot, anser dessa dock ej ovilkorligen hinderliga för en sådan anordning, men lemnar företrädet åt en omdaning af statsrådet, och föreslår att Konungens råd skulle delas i tvenne afdelningar: en *ministerkanselj* för de egentliga regeringsärendena bestående af en statsminister och departementscheferna; Konungen skulle ega bestämma departementens antal och verksamhetsområde, dock skulle denna kanselj bestå af högst 7 ledamöter; samt en *statsrådskanselj* af fem ledamöter, hvilken jemte handläggningen af besvärsmålen, skulle ut-

arbete ekonomiska, administrativa och kommunala lagar och författningar. Härjemte föreslog denne motionär, likasom äfven Herr von Ehrenheim i Första Kammaren, att Konungen skulle ega bland samtliga statsråden utse en statsminister, hvilken befattning således ej skulle vara bunden vid chefskapet för Justitiedepartementet; denna sistnämnda förändring blef väl ej den gången af Riksdagen godkänd, men har, som bekant, sedermera blifvit lag.

»Under fullt erkännande af nödvändigheten att söka bereda departementscheferne någon lättnad i det detaljarbete, hvarmed de under nuvarande förhållanden betungas», och detta ehuru redan fattigvårdsmålen öfverflyttats på Högsta Domstolen, ansåg 1872 års Konstitutions-Utskott dock att, innan det visat sig hvad resultat 1868 års skrifvelse kunde leda till och enär Utskottet af den deruti föreslagna utvägen väntade sig att mycket skulle i saken vinnas, motionärens, Herr Carléns förslag till omorganisation af statsrådet icke borde bifallas, hvilket ock blef Riksdagens beslut.

Förut har jag i korthet erinrat om huru utgången två år senare blef med denna 1868 års Riksdags skrifvelse och det i anledning deraf utarbetade förslaget, genom hvilken utgång alltså frågan, med allt det erkännande af behovet utaf förändring, som från alla sidor uttalats, fortfarande står på samma ståndpunkt.

Utom dessa nu nämnda tvenne utvägar har Kongl. Maj:t 1868 föreslagit, till beredande af lättnad för öfrige statsråden, att chefen för hvarje statsdepartement skulle få på eget ansvar afgöra en del mål af mindre vikt, hvilka således ej skulle i konseljen föredragas, hvarjemte flera gånger föreslagits inrättande af ytterligare ett statsdepartement.

Med anledning af hvad som sålunda förekommit, lärer det ej vara för tidigt att återupptaga frågan.

Af vikt skulle det emellertid vara att dervid samtidigt kunna taga i öfvervägande de olika utvägarne för ändamålets vinnande, på det ej samma skådespel skall ånyo under ett eller annat decennium upprepas, att när *det ena* föreslås och pröfvas, så vill man väl saken, men anser det *andra sättet* lämpligare, och intet blir utaf.

Härvid möta emellertid i viss mån formella svårigheter för frågans behandling, i det att det ena förutsätter grundlagsförändring och det andra förändringar uti eller utfärdande af nya lagar eller författningar af civil- eller ekonomilags natur, så att om t. ex. något behöfde åtgöras genom grundlagsförändring och något på annan väg, detta alltså ej kan i samma Utskott, utom möjligen i ett särskildt sådant, be-

handlas, hvarigenom önskvärdt sammanhang i behandlingen skulle kunna komma att saknas.

Utom det att jag icke tilltror mig kunna framlägga fullständigt förslag till frågans definitiva ordnande, vare sig detta borde ske på den ena eller andra vägen eller kanske på båda, lärer ett från Regeringen framlagdt, af fullständigare utredning åtföljdt förslag, ej allenast göra hela frågan öfverskådligare, utan ock göra svårigheterna med afseende på den formella och systematiska behandlingen inom Riksdagen, mindre, hvadan jag är förvissad om att en begäran från Riksdagens sida det Regeringen måtte taga frågan i öfvervägande och till Riksdagen afgifva förslag, säkerligen bättre skall främja dess lösning.

Men äfven ett förslag endast om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, är i förevarande fall icke heller alldeles utan sina formella svårigheter, hvilka jag ingalunda förbisett, men som jag dock tror kunna öfvervinnas, och jag har ansett rättast att på förhand påpeka och bemöta dessa och de invändningar, som deraf kunna uppstå.

Så t. ex. skulle ett förslag, som gick ut på ändring i statsrådets sammansättning, om ock endast en skrifvelse till Kongl. Maj:t föreslås, enligt min och mångas åsigt rätteligen behandlas af Konstitutions-Utskottet, såsom enligt frågans verkliga natur hörande dit. Första Kam-maren har likväl i allmänhet hyllat den åsigten att så snart blott en skrifvelse af en motionär föreslås, ämnet må vara hvilket som helst, skall frågan af Tillfälligt Utskott behandlas.

Vidare skulle frågan om förflyttning till de allmänna domstolarne af ärenden, som nu gå den administrativa vägen, kunna komma att beröra både civil- och ekonomilag, och alltså enligt först antydda åsigt kunna blifva föremål för både Lag- och Tillfälligt Utskotts behandling. Visserligen har Kongl. Maj:t vid framläggande af 1874 års förslag till Riksdagen endast åberopat 89 § Regeringsformen, men en af Högsta Domstolens ledamöter hade en annan mening.

Då emellertid den ekonomiska lagstiftningen säkert kommer att af den nu ifrågasatta förändringen beröras, har jag så affattat slutklämman i mitt förslag, att detsamma utan tvekan kan till Tillfälligt Utskott hänvisas.

På grund af hvad nu är anfördt, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen må aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande huru den ofta öfverklagade olägenheten

med afseende på mängden af ärenden, som nu utaf Kongl. Maj:t i Statsrådet skola behandlas, må kunna lämpligast afhjelpas, samt derom till Riksdagen framlägga förslag i de fall der Riksdagens beslut erfordras eller eljest kan påkallas.

Stockholm i Januari 1884.

Ola Andersson.
